

Opetushallitus
kirjaamo@oph.fi

Aikuislukioiden opettajat ry:n (AIO) lausunto aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksesta

Viite: OPH-632-201

Aikuislukioiden opettajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua kantansa lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnoksesta. Koska yhdistyksemme edustaa aikuislukioiden opettajia, lausuntomme koskee aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa.

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

AIO:n mielestä perusteluonnos ilmentää hyvin lukiouudistuksen keskeisiä ajatuksia ja tarjoaa hyvän pohjan ja mahdollisuudet laaja-alaisen osaamisen rakentamiseen. AIO on tyytyväinen myös siihen, että esimerkiksi opintojaksojen rakentamisesta päätetään perusteiden puitteissa paikallisesti.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

Tässä luvussa kuvataan mielestämme onnistuneesti ja kattavasti lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta. On tärkeää, että Tehtävä-alaluvussa mainitaan erikseen aikuislukioiden tehtävä syrjäytymisen ehkäisijänä. Voisiko tätä kuvata vielä laajemmin mainitsemalla samassa yhteydessä sekä kotoutumisen että yhteiskuntaan integroitumisen olennaisina osina aikuislukioiden tehtävää?

3.2 Oppimiskäsitys

Oppimiskäsitys-alaluvussa todetaan oppimisen perustaksi aktiivinen, tavoitteellinen ja itseohjautuva toiminta. Tämä pätee osaan aikuislukioden opiskelijoista. Osan kohdalla kuitenkin korostuu aikuislukion tehtävä uusien mahdollisuuksien tarjoajana ja väylänä kehittää itseohjautuvuutta ja tavoitteellista oppimista. Kun lukiouudistuksen myötä pyritään siihen, että yhä useampi suorittaa lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon, oppimiskäsityksen osalta on mielestämme tärkeä huomioida myös ne opiskelijat, jotka eivät opintojen alkuvaiheessa (eivätkä kaikki välttämättä myöhemminkään) kykene vielä täydelliseen itseohjautuvuuteen ja tavoitteiden asettamiseen.

3.5 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Uusi lukiolaki velvoittaa järjestämään osan opetuksesta yhteistyössä korkeakoulun kanssa. Perusteluonnoksessa todetaan, että opiskelijoilla tulee olla yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada kokemusta korkeakouluopinnoista. Tavoite on AIO:n mielestä kannatettava ja monien aikuislukio-opiskelijoiden oppimispolkua tukeva, mutta AIO on huolissaan siitä, miten yhtäläiset mahdollisuudet taataan kaikissa aikuislukioissa ja aikuisten lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa maantieteellisistä eroista ja poikkeavista opetusajoista (osa aikuisten lukiokoulutuksen opetuksesta on iltaopetusta) sekä opiskelija-aineksen heterogeenisyydestä huolimatta.

Kuulemiamme opettajia mietityttää, miten he voivat järjestää opiskelijoilleen mahdollisuuden korkeakoulu yhteistyöopintoihin, mikäli oman oppilaitoksen lähiseudulla ei ole korkeakoulua (tai ainakaan monipuolista korkeakoulun opetustarjontaa) tai mikäli opetus järjestetään ilta-aikaan. Yksi ratkaisu voisi olla verkko-opetus, mutta tällainen yhteistyö edellyttää paljon opiskelijalta, jolla pitäisi sekä olla verkko-opiskelun edellyttämää itseohjautuvuutta ja tieto- ja viestintätekniikan taitoja että näiden lisäksi vielä valmiudet perehtyä uuden oppilaitoksen oppisisältöihin, jotka ovat lukio-opintoja haastavampia.

4.1 Ohjaus

Ohjauksella on uudessa opetussuunnitelmassa merkittävä rooli, joka on kuvattu perusteluonnoksessa kattavasti. Aikuislukioden opiskelijoiden kannalta tämä on hyvä asia, sillä aikuislukioissa opiskelijoiden taustat ja elämäntilanteet ovat moninaiset, mikä korostaa tarvetta yksilöllisten oppimispolkujen rakentamiseen. Kuten toteamme kommentissamme lukuun 3.2, kaikilla aikuislukio-opiskelijoilla ei ole opintojen edellyttämää itseohjautuvuutta, vaan moni tarvitsee intensiivistä yksilöllistä ohjausta ja tukea. Tämän vuoksi AIO toivoo, että ohjauksen resurssit mahdollistaisivat perusteluonnoksessa esitetyn kunnianhimoisen ohjaussuunnitelman toteuttamisen.

4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiouudistuksen tavoitteena on ollut opiskelijoiden jaksamisen ja hyvinvoinnin tukeminen ja lisäksi se, että nykyistä suurempi osa väestöstä suorittaisi ylioppilastutkinnon. Tämä edellyttää sellaisten opiskelijoiden tukemista, joiden opinnot ovat vaarassa keskeytyä erilaisten oppimisen vaikeuksien tai muiden haasteiden takia. Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelee paljon opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksia, kielellisiä vaikeuksia tai terveydentilaan tai elämäntilanteeseen liittyviä haasteita, jotka edellyttävät erityistä tukea. Tämän vuoksi AIO pitää tärkeänä sitä, että uuden lukiolain ja opetussuunnitelman perusteiden myötä myös aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelevat ovat tarvittaessa oikeutettuja erityisopetukseen. AIO toivoo, että sen järjestämiseen saadaan myös riittävät resurssit.

AIO haluaa varmistaa, että erityisopetusta tai muuta yksilöllistä oppimisen tukea on mahdollista saada kielellisten vaikeuksien ja oppimisvaikeuksien lisäksi myös esimerkiksi terveydentilasta tai elämäntilanteesta aiheutuviin opiskelun haasteisiin (nyt sanamuoto luvun 4.2. alussa on "Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti", myöhemmin todetaan "Tukea on oikeus saada riippumatta siitä, mistä syystä tuen tarve aiheutuu").

Erityisopetuksen ja erityisen tuen yhteydessä perusteluonnoksessa viitataan kielellisiin haasteisiin. Aikuislukioissa opiskelee paljon opiskelijoita, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi, ja jotka tarvitsevat kielitaustansa vuoksi erityistä tukea. AIO:n mielestä olisi tärkeä kehittää valtakunnallisesti menetelmiä vieraskielisen oppijan lukivaikeuksien tunnistamiseksi ja lukivaikeudesta kärsivän vieraskielisen opiskelijan tukemiseksi. Kielitietoisessa koulussa tähän asiaan kaivattaisiin täydennyskoulutusta ja tukea niin erityisopettajille, suomi toisena kielenä -opettajille kuin aineenopettajillekin.

5.2 Opintojakson arviointi

AIO:n mielestä on hyvä, että moduulien yhdistäminen opintojaksoiksi on paikallisesti päätettävissä. Tämän johdosta toivomme, että olisi mahdollista kehittää yhteisiä malleja ja hyviä käytänteitä siihen, miten menetellään, mikäli opiskelija vaihtaa oppilaitosta kesken lukio-opintojensa. Uudessa oppilaitoksessa opintojaksot on todennäköisesti rakennettu eri tavalla, mikä voi mutkistaa opintojen hyväksilukemista ja saumatonta jatkamista uudessa oppilaitoksessa. AIO toivoo, ettei tällainen tilanne johda työlääseen yksittäisten opintopisteiden erilliseen suorittamiseen ja arviointiin, vaan hyväksilukemiseen löydettäisiin mahdollisimman jouhevat käytänteet. Mikäli täydentäviä näyttöjä tarvitaan, niiden järjestäminen ja arviointi pitäisi pystyä suunnittelemaan sujuvaksi ja siihen on varattava riittävät resurssit, jotta opettajien työmäärästä ei tule kohtuutonta.

6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen laaja-alaisen osaamisen kuvauksessa on ilmaistu mielestämme osuvasti, että “kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.” Tämän pohjalta kirjallisuuden osuutta moduulien sisällöissä voisi vielä vahvistaa, sillä sen avulla on mahdollista oppia monia keskeisten tavoitteiden kannalta tärkeitä taitoja.

Jäimme myös pohtimaan moduulien nimiä: ne antavat mielikuvan suoraviivaisesta jaottelusta tekstien tulkinnan, kirjoittamisen ja kirjallisuuden osa-alueisiin. Tavoitteiden ja sisältöjen kuvaukset kuitenkin osoittavat, että sekä tulkinta- että tuottamistaitoja harjoitellaan joka moduulissa. Toisenlainen nimeäminen voisi tämän vuoksi antaa opiskelijalle selkeämmän kuvan moduulien sisällöistä ja tavoitteista. Toivomme, että myös kirjallisuus kulkisi selkeästi mukana moduulien jatkumossa, sillä nykyisestä nimeämisestä saa kuvan, että kirjallisuus kuuluu vain moduuleihin 3 ja 6. Kirjallisuushistorian osalta toivomme, että mikäli perusteluonnoksessa mainitaan erikseen opiskeltavat kirjallisuushistorian aikakaudet, ne alkaisivat antiikin kirjallisuudesta.

Opintojen rakenteen ja sisällön osalta kiinnitimme huomiota seuraavaan: Aikuislukiossa on pakollista äidinkieltä 10 op. ja nuorisolukiossa 12 op. Opetussuunnitelman perusteluonnoksessa aikuisten lukiokoulutuksesta on pudotettu pois molemmat vuorovaikutusmoduulit. AIO:n toivoo, että tätä ratkaisua voitaisiin vielä harkita. Vuorovaikutusosaaminen on yksi koko opetussuunnitelman eheyttävistä laaja-alaisista osaamisen alueista, mikä puoltaisi vuorovaikutusmoduulien sisällyttämistä myös aikuisten perusteisiin ainakin osittain. Pohdimme, olisiko uuden opintopistemallin ansiosta mahdollista, että sen sijaan, että aikuisten perusteista jätettäisiin pois kokonaisia moduuleja, useammasta moduulista jätettäisiin pois osa opintopisteistä. Näin aikuisten perusteet muistuttaisivat enemmän tiivistystä nuorten perusteista. Vuorovaikutusmoduulien (ainakin osittaista) säästämistä puoltaa mielestämme myös se, että suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärässä vastaavat moduulit on sisällytetty aikuisten perusteluonnokseen.

6.3.3 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän rakenteessa on AIO:n mielestä huomioitu hyvin mahdollisuus yhdistää moduuleita laajemmiksi opintojaksoiksi oppiaineen sisällä tai oppiainerajat ylittäen, kuitenkin siten, että S2-oppimäärässä on selkeät omat tavoitteet ja sisällöt. Perusteluonnoksessa oppiaineen moduulikohtaiset keskeiset sisällöt ja tavoitteet on onnistuttu kuvaamaan melko ytimekkäästi ja pelkistetysti, mikä tuntuu tarkoituksenmukaiselta. Aikuislukioissa suomi toisena kielenä

-opiskelijoiden lähtötaso ja opiskelutausta ovat hyvin heterogeenisiä, minkä vuoksi perusteluonnoksessa esitetyn kaltainen keskittyminen ydintavoitteisiin ja -sisältöihin tuntuu mielekkäämmältä kuin lukuisten kielen rakenteiden listamainen luetteleminen.

AIO pitää tervetulleena myös sitä, että kirjallisuus on kytketty entistä tiiviimmin osaksi opintojen jatkumoa. On hienoa, että perusteluonnoksessa mainitaan eri kielillä lukeminen ja yhdessä lukeminen, ja muutenkin moduulien tavoitteet ja sisällöt ohjaavat opiskelijaa lukemisen kulttuuriin. Tämä hyödyttää varmasti sekä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän muidenkin oppimistavoitteiden saavuttamisessa kuin myös opiskelijan muiden oppiaineiden opintojen edistymisessä.

Moduulien nimeämisen osalta haluamme lausua saman huomion kuin äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärässä: Mielestämme voisi vielä harkita, onko moduuleja hyvä nimetä tiettyjen kielitaidon osa-alueiden ja yksittäisten sisältöjen mukaan, vai antaisiko jokin muu nimeämistapa selkeämmän kuvan moduulien monipuolisista tavoitteista ja sisällöistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kohdalla päädyimme miettimään myös moduulien koodeja: Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet laaditaan nuorten perusteiden pohjalta mutta eivät ole opintopistemäärältään yhtä laajat. Jos aikuisten perusteiden oppiainekohtaiset moduulit rakennetaan - kuten ne tässä luonnoksessa on rakennettu - jättämällä pois nuorten perusteissa mainittuja moduuleja, olisiko vertailukelpoisuuden parantamiseksi mahdollisuus koodata aikuislukion moduulit nuorisolukion logiikalla, jättäen vain välistä pois ne moduulit, joita ei ole? (Esim. aikuisten perusteluonnoksen äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärä, jossa aikuisten perusteista on jätetty pois vuorovaikutusmoduulit.)

6.6 Matematiikka

Talousmatematiikka (MAA9) on tervetullut lisäys pitkän matematiikan opetussuunnitelmaan.

6.8 Maantiede

Maantieteen moduuli GE1 on, kuten myös nykyisen opetussuunnitelman kurssi GE2, sisällöltään sekava. Moduulin teemojen ymmärrettävästi opettaminen vaatii syventävien GE2 ja GE3 moduulien asioiden opettamista osittain jo moduulissa GE1.

6.12 Psykologia

Psykologian oppiaineen osalta pidämme perustetekstiä pääosin hyvänä. Ensimmäinen moduuli näyttäytyy hieman hajanaisena ja siksi haasteellisena kokonaisuutena, mutta emme ole saaneet muutosehdotuksia sitä koskien.

Kommentteja perustetekstin ulkopuolelta:

Terveystiedon oppiaineen opetussuunnitelma on jätetty aikuisten opetussuunnitelman perusteista kokonaan pois. AIO:n mielestä aikuisille olisi kuitenkin vähintään yhtä tärkeää tarjota mahdollisuus terveystiedon opiskeluun kuin nuorille. Lukiouudistuksen keskeisinä tavoitteina ovat opiskelijoiden hyvinvoinnin ja jaksamisen tukeminen. Aikuislukioissa opiskelee paljon nimenomaan sellaisia opiskelijoita, jotka ovat mahdollisesti joutuneet keskeyttämään opintonsa aiemmin terveyteen tai elämänhallintaan liittyvien haasteiden vuoksi tai ovat vaihtamassa alaa terveysongelmien vuoksi. Tästä syystä AIO toivoo, että myös aikuisten lukiokoulutuksen perusteisiin laadittaisiin perusteet terveystiedon moduuleille.

Lausunnon keskeinen sisältö tiivistettynä:

Aikuislukioiden opettajat ry:n (AIO) mielestä luonnos aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista ilmentää hyvin lukiouudistuksen keskeisiä ajatuksia ja tarjoaa hyvät mahdollisuudet rakentaa paikallinen opetussuunnitelma niiden pohjalta. AIO korostaa sitä, että ohjauksen tarve on myös aikuislukioissa merkittävä, sillä monilla aikuislukioiden opiskelijoilla ei ole ainakaan opintojen alkuvaiheessa niiden edellyttämää itseohjautuvuutta. Sama koskee erityisopetusta: aikuislukioon hakeutuvat usein juuri sellaiset opiskelijat, joilla on erityisopetuksen tarvetta. AIO pitää tärkeänä vieraskielisten opiskelijoiden oppimisvaikeuksien tunnistamista ja tuen saamista näihin vaikeuksiin. Toivomme myös, etteivät opetussuunnitelman moduulirakenne ja siinä tehdyt paikalliset ratkaisut vaikeuta kohtuuttomasti opiskelijan siirtymistä oppilaitoksesta toiseen.

Helsingissä 11.4.2019

Eija Lehtikö
Puheenjohtaja
Aikuislukioiden opettajat ry

Pauliina Raittila
Varapuheenjohtaja
Aikuislukioiden opettajat ry